

Aankoop Vrienden:

Linnengoed van Enkhuizer elite

Deze zomer heeft de Vereniging Vrienden van het Zuiderzeemuseum een collectie textiel aangekocht die zeer de moeite waard is vanwege de respectabele ouderdom en de bekendheid met de oorspronkelijke eigenaars. De textiel, waaronder linnen mutsen, hemden, slopen, ondermouwen, gebreide kledingstukken en merklappen, dateert voor een groot deel uit de 17de en 18de eeuw. Ze was enkele eeuwen lang bezit van de voorname Enkhuizer families Buyskes en Van Romond.

Dit geslacht leverde eveneens muntmeesters van Westfriesland, dijkgraven van Drechterland en een aantal burgemeesters op. Opmerkelijk is dat veel mannelijke nakomelingen uit dit geslacht als kind al zijn overleden. Gerrit van Romond, burgemeester van Enkhuizen van 1740 tot 1749, trouwde met Johanna Margareta Verbruggen (1710-1734). Deze naam Verbruggen duikt ook diverse keren op in de annalen van de familie Buyskes. Een aantal

Beide families behoorden vanaf de 16de eeuw tot de elite van Enkhuizen, net als de Semeyns en de Van Loosens, die regelmatig door huwelijk met hen verbonden zijn. Op een deel van het linnengoed staan initialen van de voormalige eigenaars. Het thuisbrengen daarvan bleek niet eenvoudig. Sommige initialen kunnen aan een aantal personen worden toegeschreven; andere komen in het tot nu toe geraadpleegde materiaal helemaal niet voor. In nauwe samenwerking met het Westfries Museum, dat ook een deel van de collectie heeft aangekocht, is inmiddels een aantal initialen en dateringen getraceerd.

De familie Buyskes was omstreeks 1570, in de Tachtigjarige oorlog, een belangrijke medestander van Willem van Oranje en wilde hem financieel en daadwerkelijk steunen in het verzet tegen het Spaanse bewind. De prins wees toen Pieter Luytges Buyskes (1534-1606), gehuwd met Frederikje Semeyns, aan als leider van het lokale verzet. Bij een opstand in 1572 werd het Spaanse stadsbestuur afgezet en Pieter Buyskes nam het namens Oranje over. Sindsdien bekleedden leden van de familie Buyskes belangrijke posten in Enkhuizen, zoals muntmeester, schout, schepenen en burgemeester. Verder wa-

Borduurlap in 1795 geborduurd door ADVR, ongetwijfeld Arendina Diederika Van Romond.

ren ze kassier van de Verenigde Oostindische en van de Westindische Compagnie. Ook de familie Van Romond genoot aanzien in Enkhuizen.

keren is een Van Romond getrouwd met een Buyskes. Dit gegeven is van belang, want de collectie komt uit beide families en moet dus door onderlin-

Het Zuiderzeemuseum bezit ook een schilderij van het huwelijk van Pieter Buyskes (1736-1806) en Adriana Petronella Verbruggen (1733-1796) van de hand van J.A. Kaldenbach.

ge huwelijken bij de laatste nazaten zijn terechtgekomen. In 1693 trouwde Verdu Agnes van Romond (1673-1735), Moeder van het Oude-Mannen- en Vrouwenhuis van Enkhuizen, met de muntmeester mr Johan Buyskes (1668-1694). Hij stierf al vroeg, kinderloos. Een kleinzoon van zijn broer Pieter, Jan Van Romond (1746-1809), huwde met Catharina Semeyns. Zij kregen zeven kinderen, waarvan er twee al op jonge leeftijd overleden. Er bleven vijf dochters over. De oudste, Eva Clasina Van Romond (1769-1841) trouwde in 1794 met Arnold Adriaan Buyskes (1771-1838) die net vier jaar als adelborst in Oost Indië had vertoefd. Daarna bekleedde deze Buyskes nog een aantal belangrijke posten zoals vice-president van de Raad van Indië en commissaris-generaal over Nederlands Indië. De tweede dochter, Elia Meina Van Romond (1772-1845) trouwde met dominee Henricus van Herwerden. De drie anderen, Maria Catharina, Johanna Petronella en Arendina Diederika bleven ongehuwd. De initialen van enkele van deze namen zijn terug te vinden op de aangekochte textiel.

2

Soepel als zijde

De aangekochte collectie bestaat uit 54 onderdelen: linnengoed, zoals slopen, hemden, ondermouwen, mutsen en doeken, gebreide kledingstukken zoals mutsjes, kousen en een slaapmuts, twee rokken, veertien merklappen en een kraamkloppertje. Het witgoed is gemaakt van het allerfijnste linnen. Het valt soepel als zijde en is afgezet met

oude Hollandse en Vlaamse kant. Op sommige stukken zijn initialen en soms een nummer geborduurd. Dit gebeurde vooral om het wasgoed te onderscheiden. De initialen staan voor de eigenaar, de nummers duiden op een serie. Op een paar slopen bijvoorbeeld, is het nummer 12 geborduurd. Dit betekent dus dat dit stel 12 van de uitzet is. Het fraaist en meest zeldzaam zijn twee linnen mutsen die het model hebben van een hul. Dat is een mutsvorm die tot in deze eeuw in de klederdracht is blijven bestaan. Ze zijn afgezet met een voorstrook van Hollandse kant; de strook van de ene muts is wat breder

dan die van de ander. De brede strook heeft een groot ovaal motief met bloemen en ranken. Het patroon van de smallere kant bestaat uit een hartje met aan weerszijden een vogeltje. Beide kanten dateren uit de tweede helft van de 17de eeuw. De Hollandse kant

werd geklost in Vlaanderen voor Hollandse afnemers. Vandaar de naam. Kenmerk van deze kant is dat hij met een doorlopende draad is geklost, waardoor krachtige accenten niet mogelijk zijn. Door de toegepaste techniek is het een sterk produkt, dat onder voorname patriciërs destijds zeer populair was. Twee soortgelijke mutsen bevinden zich in de collectie van koningin Wilhelmina. In de catalogus 'Kant uit koninklijk bezit' worden ze Friese mutsen genoemd die dateren uit de periode 1650-1660.

Aan de hand van deze kant kunnen de mutsen eveneens eind-17de-eeuws worden gedateerd. Ook de fijnheid van het linnen en de manier van naaien duiden op die periode; in de volgende

Linnen hemd met Vlaamse kant, gedateerd ca 1775. In rood geborduurd de initialen MB met erboven een kroontje en eronder de letters een 2.

Het fraaist en meest zeldzaam zijn twee linnen mutsen met Hollandse kant, gedateerd 1650-1700. Eén is voorzien van de initialen EEVR en het nummer 8.

eeuw waren de zoompjes meestal breder en werd het naaiwerk grover.

Op een van de mutsen zijn zeer fijntjes in rood de initialen EEVR met daaronder het cijfer 8 geborduurd. Dezelfde initialen komen voor op een stel linnen ondermouwen met daaronder het cijfer twaalf, evenals op een linnen hemd dat het Westfries Museum heeft aangekocht. Een probleem is dat het hemd door een aantal deskundigen gedateerd wordt tussen 1775 en 1800, een eeuw later dan de muts.

In het stadhuis van Enkhuizen hangt een portret van Elia Eva Van Romond (1752-1806). Zij was een dochter uit het tweede huwelijk van Gerrit Van Romond. Het hemd kan dus heel goed aan haar hebben toebehoord; misschien de ondermouwen ook. Maar hoe zit het dan met de muts? Die past niet in het modebeeld zoals afgebeeld op het schilderij. Heeft Elia Eva dezelfde initialen als een van haar voorouders? Wie is de EEVR, geboren in de tweede helft van de 17de eeuw? Of is de kant later gebruikt voor een nieuwe muts?

Gissen

De twee hemden, die het Zuiderzeemuseum heeft aangekocht, dateren uit verschillende perioden. Beide hebben een gerend model, dat wil zeggen dat het vrouwenhemden zijn. Om ze te dateren is een aantal mensen geraadpleegd, onder wie twee collega's uit Dokkum, die de laatste jaren zeer veel gedateerde hemden in handen hebben gehad. Het hemd waarvan gedacht wordt dat het omstreeks 1700 moet zijn gemaakt, heeft een split midden voor. Zowel het split als de hals is afgezet met een vroege smalle Hollandse kant. Onder het split zij de initialen AR aangebracht. Komt dit hemd uit de familie Van Romond? Of gebruikte de familie de letters VR voor de achternaam?

Het tweede hemd is van dezelfde snit als het hemd uit Hoorn met de initialen

EEVR, en kan daarom ook omstreeks 1775 worden gedateerd. Het heeft een ovale hals, die is afgezet met een brede Vlaamse Binche kant. Middenvoor staan de initialen MB met een kroontje erboven en een 2 eronder. Dit hemd kan dus uit de familie Buyskes komen. Dezelfde letters zijn ingebreid in een paar witte kousen. Boven de ingebreide letters zijn slecht leesbaar twee andere letters ingeborduurd: vermoedelijk EE. Mogelijk hebben de kousen een tweede eigenaar gehad? Zou dat dezelfde zijn als EEVR? Het blijft gissen, want ook al kloppen periode en initialen, er kunnen altijd nog andere familieleden hebben rondgelopen met dezelfde voorletters. Een aantal initialen is helemaal niet thuis te brengen, want van welke familie komen bijvoorbeeld de gebreide mutsjes en de slopen met de letters VD? Ook op de merklappen komen initialen van nog onbekende families en personen voor. Van twee merklappen is de herkomst echter zonneklaar. De stoplap waarop in het midden staat 'Iohanna . Peitronella . Van . Romond in Inkhuiizen 1790 de 1 decemb.' kan aan niemand anders worden toegeschreven. Deze dochter van burgemeester Jan van Romond was toen 14 jaar. Blijkbaar moesten ook meisjes uit goede families leren hoe textiel te repareren. Textiel was destijds kostbaar en kapotte plekken werden daarom altijd zorgvuldig gerepareerd. Op een stoplap leerden de meisjes het repare-

ren van het fijne weefpatroon. Op de tweede merklap staan de initialen ADVR. Deze moesten van Arendina Diederika van Romond zijn geweest. Zij heeft behalve de letters, de stedemaagd van Enkhuizen en een groot huis op de lap afgebeeld. Arendina maakte de

lap in 1795 en was toen dus 13 jaar oud.

Ze beeldde voor haar tijd moderne zaken af. Het type huis met een deur in het midden en aan weerszijde daarvan een raam, en met een gebroken, zogenaamde mansardekap zijn pas na 1750 gebouwd. De kleding van het theedrinkende paartje is ook eigentijds. Aandoenlijk zijn de kleine ondermouw-tjes met een kantje, in oplopende maat voor een klein kind dat MVR heette: M Van Romond. Deze ondermouwen reikten vanaf de pols tot de elleboog en werden onder de mouwen van de bovenkleding gedragen. Ze werden los van het hemd vervaardigd, omdat de boord versierd was met kant. Deze moest zorgvuldig gewassen worden, in tegenstelling tot het onversierde hemd; dat kon in de grote was.

Ondanks het onderzoek van de afgelopen maanden herbergt deze recent verworven collectie textiel nog vele raadsels. De aanwinst kan ook aanleiding vormen om de geschiedenis van Enkhuizen verder te ontrafelen aan de hand van de familiegeschiedenissen van de notabelen uit deze haringstad. Mogelijk zijn er Vrienden die plezier beleven aan archiefonderzoek en graag een steentje willen bijdragen aan onze speurtocht.

Adriana Brunsting